

Nagyböjt 3. vasárnapja

Kiv 20,1-17

Én vagyok az Úr

Az Úr ezeket jelentette ki: „Én vagyok az Úr, a te Istened, én hoztalak ki Egyiptom földjéről, a szolgaság házából. Senki mást ne tekints Istennek, csak engem. Ne csinálj magadnak faragott képet vagy hasonmást arról, ami fent van az égben, vagy lent a földön, vagy a vizekben a föld alatt. Ne borulj le ilyen képek előtt és ne tiszteld őket, mert én, az Úr, a te Istened féltékeny Isten vagyok. Azoknak a vétkét, akik gyűlölnék engem, megtorlom fiaikon, unokáikon és dédunokáikon. De ezredéig irgalmasságot gyakorolok azokkal, akik szeretnek és megtartják parancsaimat. Uradnak, Istenednek a nevét ne vedd hiába, mert az Úr nem hagyja büntetlenül azt, aki a nevét hiába veszi. Gondolj a szombatra és szenteld meg. Hat napig dolgozzál és végezd minden munkádat. A hetedik nap azonban az Úrnak, a te Istenednek a pihenő napja, ezért semmiféle munkát nem szabad végezned, sem neked, sem fiadnak, sem lányodnak, sem szolgálodnak, sem szolgálólányodnak, sem állatodnak, sem a kapuidon belülről tartózkodó idegennek. Az Úr ugyanis hat nap alatt teremtette az eget és a földet, a tengert és mindent, ami bennük van; a hetedik napon azonban megpihent. Az Úr a hetedik napot megáldotta és megszentelte. Tiszteld apádat és anyádat, hogy sokáig élj azon a földön, amelyet az Úr, a te Istened ad neked. Ne ölj. Ne törj házasságot. Ne lopj. Ne tégy hamis tanúságot embertársad ellen. Ne kívánd el embertársad házát, ne kívánd el embertársad feleségét, sem szolgálóját, sem szolgálólányját, sem szarvasmarháját, sem szamarát, sem más egyebet, ami az övé.”

Az Ószövetség legismertebb és legtöbbet magyarázott szakaszáról van szó a tízparancsolatról, melyet a Deuteronomium is közöl, kicsit másként. A legkülönösebb, hogy a keresztény egyházban ez a parancs nem ebben a formájában, hanem keresztény átértelmezésében ismert. Az ok, hogy a parancsokat Mózes is az Istentől kapott utasítások értelmezéseként jegyezte le. Érdeemes emlékeztetnünk arra, hogy a legtöbb egyházban ismert változata ennek a „törvény”(?) szakasznak eltérő számozást mutat. Az anglikán, a görög, a református és a katolikus hagyományban. A szakasz jelentőségét kiemeli, hogy a parancsok kihirdetését megelőzi Jahve ön-bemutatkozása vagy más néven Jahve nevének kinyilvánítása (Kiv 3,13-15), valamint a szolgaságból való kivezetés parancsa.

A tízparancs két táblára való írását és átadását Mózesnek a Kiv 31,18 említi, és csak a Kiv 34,28 úgy, hogy tíz igéről van szó. Azt sem közvet-

lenül a tízparancsolat szövegében találjuk megemlítve, hogy a Sínai-hegyen adta át Isten Mózesnek ezeket a törvényeket, hanem később. A Kiv 34,32-ben más rendelkezéseket is olvashattunk a tízparancs után. Mindebből az látszik, hogy inkább visszatekint az elbeszélő a Sínai-ra, mint ahogyan a Deuteronomium törvénykezése is ilyen jellegű. Feltehetően a Tízparancsolat régebbi szövege az, amely a MTörv 5-ből származik, ahol Mózes emlékeztet arra, hogy ő a közvetítő Isten és a nép között (MTörv 5,5). Ez az átadási helyzet engedi meg Mózesnek, hogy ne csak elmondja, hanem magyarázza is a parancsokat.

Az első zsidó tanulmányt a Tízparancsolatról Alexandriai Philón írta, aki egyrészt isteni és emberi parancsok kettős táblájára osztja a parancsgyűjteményt, másrészt úgy kezeli, mint amelyben az egész ószövetségi Szentírás törvénykezése össze van foglalva. Ennek ellenhatásaként igyekeztek a rabbik az egész törvényre kiterjeszteni a vizsgálódásukat.

Noha az Ószövetségben ritkán említik a tíz parancsot (Oz 4,2; Jer 7,9), a Nash-papirusz és a kumráni felfedezések azt bizonyítják, hogy a jámbor körökben a Tíz parancs a „Halld Izrael”-hez (héberül: Sema Jiszraél) hasonlóan naponta ismételt imádság volt. Saadja Gaon (882–942) költeménye alapján a tízparancsolat bekerül a zsidó liturgiába is.

A keresztény Biblia nem sorolja fel a tíz parancsot, csak általánosságban utal rá. Márk a gazdag ifjú történetében egy részét említi „Ne ölj! Ne törj házasságot! Ne lopj! Ne tanúskodják hamisan! Ne csalj! Tiszteled atyádat és anyádat!” (Mt 19,18; Mk 10,19; Lk 18,20). Máté a Hegyi beszédben utal a Tíz parancsolatra: „Hallottátok a parancsot: Ne törj házasságot!” (Mt 5,27). Ezek az utalások csak megerősítik a feltételezésünket, hogy a tíz parancsot Jézus zsidó hallgatóságának kiemelten oktatták, mert Jézusnak elég volt csak utalnia rá, hallgatói tudták, miről beszél. A farizeusokkal folytatott vita is bizonyítékként fogható fel a Tízparancsolat kiemelt ismertségére, az emberi és isteni parancsok ütköztetésénél Jézus a Tíz parancsolatra mint kiemelt szabályra utal, amit nem lehet emberi utasításokra hivatkozva, kijátszani. (Mt 15,1–9).

A korai keresztény hagyományban igen ellentétesen kezelték a Tízparancsolatot. Akadt időszak, amikor úgy kezelték mint a Tóra fogalmát, és a Hegyi beszéd ellentétét. **Irenaeus** volt az, aki véglegesen „szakralizálta” a keresztények számára is a tízparancsolat fogalmát, ellenben ő sem adott pontos felsorolást róla.

Manapság az emberi jogok hirdetése közben talán az egyház az, aki hajthatatlanul hirdeti azt is, hogy kötelességeink is vannak, ezek megítélésében a civil társadalom elképzelései igen különbözőek, talán a tízparancsolat lehetne az egyik olyan kötelességgyűjtemény, amelynek megtartása nagyobb morális konszenzust teremtené világszerte.